

Daniela Angelina Jelinčić

Kultura u izlogu

Meandar, Zagreb, 2010., 127 str.

Kulturni turizam u Hrvatskoj ima posebnu važnost. On se, prije svega, ogleda u osvještavanju “uporabljivosti” raznovrsne i relativno dobro očuvane domaće kulturne baštine u turističke svrhe, slijedom čega je osmišljena “Strategija razvoja kulturnog turizma”, koja se provodi, s različitim konkretnim uspjesima, većinom nepoznatima široj javnosti, u više faza. Vrijedna pozornosti je pojava da se u posljednje vrijeme kulturnoj baštini daje dinamična uloga kroz njezinu turističku valorizaciju, čime se sam pojam “kulturne baštine” odmaknuo od “tema” s kojima se uglavnom povezivala, a to su, prije svega, konzervacija i zaštita. Također, susljedno s naprijed navedenim, kulturna baština, odnosno kulturna dobra sve više se stavljaju u kontekst nužnosti za tržišnim, komercijalnim prihodovanjem, s obzirom na učestalu praksu smanjivanja državnih potpora za kulturu. No, koliko, s jedne strane, ovakvi pokušaji imaju pozitivno određenje, korištenje kulturne baštine u turističke, komercijalne svrhe, donosi i negativne posljedice, kao što su brojnost turista, oštećivanje lokaliteta, profanizacija kulturnih dobara kao robe, a počesto ni iskustva posjetitelja nisu pozitivna. Takve prilike “probudile” su pokušaje koji su trebali pridonijeti promišljanju kvalitetnijeg načina upravljanja kulturnim dobrima u turističkom smislu, jer još uvijek smo svjedoci nestručnog ili lošeg upravljanja kulturnom baštinom. Razlozi tomu raznoliki su, a one “početne” treba tražiti u formalnom obrazovanju onih koji kulturnom baštinom upravljaju, a poglavito ih “krasi” uska specijalnost, odnosno usko područje kojim se bave, zatim nedovoljna količina odgovarajuće literature o predmetnoj temi, potom nesnalazjenje u suvremenim uvjetima u kojima izostaju do nedavno izdašne državne potpore i pomoći, te pomanjkanje proaktivnosti, odnosno spremnosti na dodatna ulaganja u širenje vlastitih znanja, koja bi doprinijela postizanju učinkovitosti u području razumijevanja upravljanja kulturnom baštinom na komercijalni način.

Naprijed navedene nedostatke, odnosno manjkavosti, donekle bi mogla umanjiti knjiga “Kultura u izlogu”, Daniele Angeline Jelinčić, koja je svoj znanstveno-istraživački rad usmjerila i na područje proučavanja kulture i turizma, odnosno njihovih suodnosa. Predmetna knjiga nudi osnovne napatke uspješnog upravljanja kulturnim dobrima. Temeljena na dosadašnjoj, poglavito stranoj literaturi, i autoričnim istraživačkim iskustvima, knjiga “Kultura u izlogu” nudi solidni okvir o tome kojih se sve pravila treba pridržavati kako bi se što učinkovitije upravljalo kulturnom baštinom u turističkom okružju, ostavljajući prostora (kulturnim) menadžerima, da

Copyright © 2010 Institut za društvena istraživanja u Zagrebu – Institute for Social Research in Zagreb
Sva prava pridržana – All rights reserved

slijedom predstavljenih iskustava i onih vlastite prakse, ustroje sustav što kvalitetnijeg korištenja kulturne baštine.

Građa u knjizi strukturirana je u devet poglavlja te deseto s literaturom. U prvom poglavlju tumači se pojam kulturne baštine sa zahvaćanjem njezinog povijesnog razvoja, s osvrtom na složenost pojma što utječe na njezino određenje, bremenito vremenskom komponentom, koja može utjecati na promjenu vrijednosti same baštine. Neupravljanje kulturnom baštinom polako dovodi do njezinog propadanja. A upravo o konceptu upravljanja kulturnom baštinom raspravlja drugo poglavlje knjige, definirajući pojam, navodeći ciljeve, osvrćući se na važnost utjecaja opsega baštine i vlasništva nad njom, koji su povezani s mogućnostima njezinog upravljanja. U trećem poglavlju pozornost je posvećena upotrebi kulturne baštine kroz povijest, kao i onoj suvremenoj, koja može biti, kako autorica pokazuje, trostruka: društveno-administrativna, kulturna i ekonomska. O pojmovima turizma baštine i kulturnog turizma raspravlja se u četvrtom poglavlju, s težištem na gospodarskom pristupu kulturnim dobrima. Navode se pozitivni i negativni učinci turističke valorizacije baštine, posebno važni za današnje vrijeme, prepoznatljivi u komercijalizaciji kulture, invenciji tradicije i gubitku autentičnosti. Očuvanjem kulturnih dobara kroz njihovu konzervaciju, kao i nužnostima, tipologijom, procesom i izazovima konzervacije raspravlja se u petom poglavlju. Važno je što su jasno razlučeni tipovi konzervacije (prezervacija, restauracija, renovacija, regeneracija), koji se počesto krivo koriste, a upozoreno je da se pažnja treba svratiti na izazove konzervacije kao što su nedovoljna financijska sredstva, modernizacija, pritisci okoline, i drugo, koji izričito mogu utjecati na očuvanje kulturnih dobara. U šestom poglavlju autorica tumači proces upravljanja kulturnim dobrima, materijalnim i nematerijalnim, te raspravlja o specifičnim pitanjima vezanima za upravljanje kulturnim dobrima kao što su vlasništvo, stvaranje profita, upravljanje osobljem, posjetiteljima i lokalnim stanovništvom. Tema interpretacije kulturnih dobara, svrha koje je pomoći posjetiteljima da ih dožive na odgovarajući način, jer se interpretacijom utječe na njihovo iskustvo, obrazlaže se u sedmom poglavlju. Naveden je povijesni razvoj interpretacije, razloženi su njezina uloga i načela, te na koji način je planirati. Istaknuta je nužnost razlikovanja socijalnih skupina posjetitelja kojima se kulturno dobro predstavlja i, u tom smislu, prilagodljivosti interpretacije, koja mora biti i kulturno osjetljiva, o čemu ovise i njezini mediji. U osmom poglavlju raspravlja se o marketingu kulturne baštine, te se prenose znanja i iskustva ekonomske struke u tumačenju pojmova marketinga, marketinškog plana, marketing miksa, ciljnog tržišta, te proces planiranja marketinga. Naposljetku, deveto poglavlje, umjesto zaključka, nudi svojevrsni sažetak o predmetnoj temi, odnosno iznesenim znanjima o upravljanju kulturnim dobrima. Važno je što ovo poglavlje naglašava nužnost kontinuiranog obrazovanja i usavršavanja zaposlenih koji se bave kulturnom baštinom, spremnost na prilagodbu situacijama i oklonostima, te kreativnost, odnosno talent za takav posao. U poglavlju Literatura navedeno je 30-ak izvora (knjiga, znanstvenih članaka, internet stranica) koji su korišteni u pisanju predmetne knjige.

Kako je vidljivo iz načina obrade teme upravljanja kulturnom baštinom, riječ je o složenom, i zahtjevnom problemu, koji zahvaća više struka, napose onu ekonom-

sku i povijesno-umjetničku, stoga je za njegovu sustavniju i znanstveno temeljitiju, odnosno širu/dublju razradu nužan izrazitiji interdisciplinarni pristup. Knjizi nije bila namjera jača/dublja znanstvena razrada predmetne teme, već je riječ o svojevrsnom odgovarajućem temelju, bazi, što je istaknuto i u samom uvodu, koji može poslužiti kao kvalitetna podloga daljnjoj razradi problema koji se tiču upravljanja kulturnom baštinom. Zanimljiva, razumljivo pisana, jednostavna, lagana za čitanje i shvaćanje, knjiga “Kultura u izlogu” kvalitetna je informacija svima onima koji žele saznati više, ili obnoviti znanja o obrađenoj tematici, dobrodošao priručnik i učenicima/studentima, koristan poticaj za daljnju raspravu o ovoj temi. Samo se odgovarajućim znanjem može osigurati pravilno i prikladno upravljanje bogatom kulturnom baštinom kojom raspolaže Hrvatska, kako bi se ona na odgovarajući način mogla koristiti u turističke svrhe. Ova knjiga predstavlja i značajni interdisciplinarni izvor sekundarnih podataka/informacija iz obrađenog područja. Uz to, vrijednost knjige je u njezinoj aktualnosti, ali i prepoznatoj nužnoj svrhovitosti znanstvenog i stručnog pristupa rješavanja pitanja/problema upravljanja kulturnom baštinom. Naposljetku, riječ je o korisnom djelu koje predstavlja vrijedni doprinos korpusu malobrojne postojeće literature o obrađivanom području u Hrvatskoj, poticaj je za njezin budući razvoj, te primjenu u području upravljanja kulturnom baštinom.

Damir Demonja